

Кўпчилик Гитлернинг ҳокимиятга кўтарилишини унинг нотиклик истеъдоди ва харизмаси билан боғлайди. Бундан ташқари, Германиядаги огир иқтисодий вазият ва биринчи жаҳон урушидаги мағлубият кўрсатилган. Албатта, буларнинг барчасини инкор этиб бўлмайди. Аммо ҳозирги шароитда жиддий молиявий ёрдамсиз ҳеч қандай сиёсий амбицияларни амалга ошириш мумкин эмаслигини ҳамма яхши тушунади. Гитлер ва унинг фашистлар партиясини ким молиялаштирган? Унинг орқасида қандай жиддий молиячилар бор эди? Бу савол кўпчиликни ташвишга солмоқда.

Баъзилар учун уруш қон тўкиш, ўлим ва дахшатдир, бошқалари учун бу туккан онасидай гап. Ахир, икки давлат ўртасидаги уруш дунёнинг молиявий бойлари учун жуда фойдали бизнесдир...

Германия иқтисодиёт вазир ва Рейхсбанк президенти Ялхмар Шахт шов-шувли Нюрнберг нацистлар судида айбланувчилар орасида эди. Эҳтимол, кўп одамлар унга эътибор бермагандир. Аммо у Германияни урушга тайёрлаб, иқтисодий сафарбарликни амалга оширган. Ёлгон қироли, эҳтимол инсоният тарихидаги энг машҳур "тарғибот

классики" Йозеф Геббелс, Рейхсмаршалл Германн Геринг фонида у унчалик мухим шахс эмасдек туюлди. Аммо хабардор одамлар учун маълумки, у кўп йиллар давомида фашистлар Германияси ва шахсан Адолф Гитлернинг молиявий оқимларини бошқарган. Нацистлар ҳокимиятга келган пайтда, у бутун дунёда алокаларга эга эди ва нафакат Германияда, балки бутун дунёда биринчи банкирлардан бири эди. У Морган кланининг Америка корпорацияси билан мустаҳкам алоқада бўлган.

Шундай қилиб, Нюрнберг жараён пайтида у бир куни адолат учинчи Рейх милитаризмини катта қилганларни жавобгарликка тортишни талаб қилишини айтди. У Американинг иккита йирик корпорациясини, «Форд» ва «Дженерал моторс»ни, шунингдек Англия банки бошқарувчиси Норман Монтегюни айтган. Бундан ташқари, унинг сўзларига кўра, Британия молиявий олигархиясининг бир қатор вакиллари Адолф Гитлернинг хомийлари бўлган.

Бу ҳақиқий бомба портлашига тенг эди. Шунинг учун Гитлерга қарши коалициянинг бир қисми бўлган мамлакатлар раҳбарлари Шахт билан музокаралар олиб боришга шошилишди. Шундай қилиб, у билан айтилмаган битим тузилди – сукунат эвазига эркинлик. Совет вакиллариининг норозиликка қарамай, фашист жиноятчиси озод қилинган бежиз эмас. Бир версияга кўра, у 1945 йил баҳорида, Совет қўшинлари Берлинга бостириб кирганида, қолиб мамлакатлар вакиллари орасидан Гитлер хомийларига зарар етказувчи барча ҳужжатларни ёқиб юборишга муваффақ бўлганлиги билан Нюрнберг Фемидазининг марҳаматига сазовор бўлди. Рейхнинг бош молиячиси яна чорак аср фаровонлик ва эҳтиромда яшади.

Манбаларга кўра, 30-йилларнинг охирида Германия Англиянинг асосий шеригига айланди. Шрёдер банки Германиянинг Буюк Британиядаги асосий агентига айланди ва 1936 йилда унинг Нью-Йоркдаги филиали Рокфеллер уйи билан бирлашиб, «Шрёдер, Рокфеллер и К» инвестиция банкини ташкил қилди. Гитлернинг ўзи тан олганидек, у ўзининг тўрт йиллик режасини хорижий кредитнинг молиявий асосида ўйлаб топди. Гарбнинг урушдан кейинги ривожланиш стратегиясини белгиловчи асосий ўйинчилар Буюк Британия ва АКШ нинг Марказий молия институтлари - Англия банки ва Федерал захира тизими эди. Улар молиявий ва саноат ташкилотлари томонидан ҳам қўллаб-қувватланди. Уларнинг максади Марказий Европадаги сиёсий жараёнларни бошқариш учун Германия молия тизими устидан мутлак назорат ўрнатиш эди.

30-йилларнинг ўрталарида Американинг «Стандарт Ойл» корпорацияси Германияда 730 минг гектар ер сотиб олди ва йирик нефтни қайта ишлаш заводларини қурди. Уни молиялаштирган нефть компанияси ва Chase National Bank Рокфеллерларга тегишли эди. Улар фашистларни мунтазам равишда нефть билан таъминлаганлар. Бундан ташқари, самолёт заводлари учун энг замонавий ускуналар Германиядан яширинча АКШдан етказиб берилди. Бу ерда немис самолётлари ишлаб чиқарилган. «Юнкерс-87» ҳам Америка технологиялари ёрдамида ишлаб чиқилган. СССРда Ватан уруши авж олганда, Американинг немис иктисодиётига сармоялари 475 млн долларни ташкил этди. Унга «Стандарт Ойл» 120 млн, General Motors - 35, ИТТ– 30 ва Форд – 17,5 млн доллар киритди.

Хамма сирлар эртами-кечми ошқор бўлади, дейишади. Иккинчи Жаҳон урушидан сўнг, Гитлерга карьерасининг бошида ва кейинги йилларда ким хомийлик қилгани ҳақидаги саволга оид ҳужжатлар оммага маълум бўлди. Италиялик журналист Гвидо Препарато ушбу терговга йигирма йилдан кўпроқ вақт ажратди. У Лондон ва Вашингтон ишбилармон доиралари ўртасидаги НСДАП раҳбарлари билан алокани ҳужжатлаштира

олди. Бундан ташкари, у "жигарранглар" ни ҳокимиятга олиб келганларнинг кўплаб аник исмларини айтди. Гвидо Препарато ўз тадқиқотларини якунлаб, гитлеризмни АКШ ва Буюк Британия юзага келтирмагани, лекин унинг бутун инсоният учун таҳдидга айланишига айнан улар шароит яратганини ёзди.

Америкалик автомобил магнати Генри Форд учинчи Рейхнинг энг юкори ордени – немис бургутининг катта хоши билан тақдирланганини ҳамма билади. Аммо Форд Гитлерга уруш учун ҳомийлик қилганини ҳамма ҳам билмайди. У Германияда Фолксваген "халк машинаси" ишлаб чиқаришининг бошида эди. Табиийки, у Volkswagen гуруҳининг 100% акцияларига эгалик қилди. Шунингдек, у фашистларни ўзининг асосий маҳсулотлари – автомобиллар билан таъминлади. Қўшма Штатларда нацистлар билан ҳамкорликни таққиловчи қонун қабул қилинган бўлса-да, у Люфтваффе самолётлари учун двигателлар ишлаб чиқариш билан ҳам шугулланган. 1940 йилда Форд Гитлерга 65000 юк машинасини бепул тақдим этгани ҳақида далиллар мавжуд. Ўша пайтда Европада фашистлар томонидан бошланган уруш авж олган эди. Мана яна бир факт. Иккинчи жаҳон урушининг тугаши ҳақидаги кизикарли маълумотлар сақланиб қолган. Америка самолётлари Кёльн ва Германиянинг бошқа бир қатор шаҳарларини қаттиқ бомбардимон қилди. Уларнинг барчаси харобага айлантирилди. Фақат Форд заводларининг бинолари бузилмасдан қолди. Ва бундан ҳам кизикроқ томони шундаки, автомобил магнати Америка ҳукуматидан душман ҳудудида жойлашган мулкига етказилган зарар учун тову пули олишга муваффақ бўлди.

Бу ҳақда кўплаб тахминлар мавжуд. Албатта, бизнес биринчи ўринда туради - барча капиталистлар урушдан пул ишлашни хошлашади. Аммо бундан ташкари, бундай яқин ҳамкорлик Форднинг Гитлер билан шахсий муносабатларига асосланган эди. Автомобил сотувчиси ашаддий антисемит эди. Афтидан, бу ерда Германия бозори ҳам муҳим роль ўйнаган.

СССР билан уруш учун фюрерга ҳомийлик қилган америкалик тадбиркорлар орасида General Motors раҳбариятини ҳам номлаш мумкин. Германиянинг Opel автомобил концерни уларнинг тўлиқ назорати остида эди. Бу ерда Blitz – "Чакмок" юк машиналари ишлаб чиқарилган. Кейинчалик уларнинг асосида гилдираклардаги машҳур газ камералари яратилди.

Маълумки, Иккинчи жаҳон урушида Гитлернинг ҳомийси бўлган Америка корпорациялари немис саноатига 800 млн доллардан ортиқ сармоя қиритган. Ўша пайтда бу рекорд миқдор эди. Генри Форднинг ўзи 18 млн доллар сармоя қилган. Нацистларга молиявий ёрдам немис саноатчиси ва молиявий магнати Густав Крупп ва йирик тадбиркор Фриц Тиссен, машҳур магнат Август Тиссеннинг уқаси томонидан қўрсатилди.

Шубҳасиз, Германиянинг молиявий олигархларини Гитлер ва унинг партиясига ёрдам беришга ундаган сабаблар жуда бошқача эди. Баъзилар ички "коммунистик таҳдид" ва ишчилар ҳаракатига қарши зарба берувчи қуч яратмоқчи эдилар. Албатта, улар ташқи ҳавфдан – большевиклардан ҳам қўрқишган. Айримлар Гитлер ҳокимиятга қелганда ўзларини қайта сугурталаниб олди. Яна бошқалар жаҳон молиявий халқаро билан бир гуруҳда ишладилар. Аммо барчани бир нарса бирлаштирди - уруш ҳамма учун фойдали эди. Уруш тинчлик даврига қараганда буюртмаларни анча оширди.

Фрицнинг тарихи кизикарли эди. 20-йилларнинг бошида, у пайдо бўлаётган нацистлар ҳаракатини қўллаб-қувватлади. Кейин у асосий кредиторлардан бири эди. Ҳақиқий тадбиркор сифатида у қалажакда қатта дивидендлар олишга умид қилган. Фюрер

хокимиятга келганида, Фриц "Табакалар институти" рахбари бўлди. Ушбу ташкилот фукароларнинг синфий тенгсизлиги мафкураси учун илмий асос яратадиган хужжатни ишлаб чиқиш билан шугулланган. Тиссен ашаддий антикоммунист ва Совет Иттифоки билан уруш тарафдори эди. Аммо у Гарб мамлакатлари билан душманликка қарши эди. Сармоялари туфайли у бундан қутулди. Аммо яҳудийларнинг таъкиб қилинишига қарши чиқиб, у ҳалокатли ҳаттога йўл қўйди. Гитлер буни ҳеч қачон кечирмаган. Тиссен мўжизавий тарзда рафикаси билан нейтрал Швейцарияга қочишга муваффақ бўлди. Кейин, Иккинчи жаҳон уруши бошланишидан олдин, у Германия томонидан босиб олинган Францияга қўчиб ўтди. У ерда у ҳибсга олинган ва концлагерга олиб кетилган. Шундай қилиб, уруш учун катта маблағ сарфлаган машхур немис магнатининг ўзи концлагерга тушди. Кейинчалик, у концлагердан чиққанида, «мен Гитлерни молиялаштирганман» номи китоб ёзган. У Германияда фашистларнинг моддий базаси қандай яратилганлиги ҳақида батафсил гапириб беради. Фриц Тиссен 1951 йилда Буэнос-Айресда вафот этган.

"Бахорнинг ўн етти лаҳзаси" сериалини ҳамма яхши эсласа керак. Унда Гарб қучлари ва Вермахт қўмондонлиги ўртасидаги алоҳида музокаралар ҳақида парча бор. Америка томонида Марказий разведка бошқармаси рахбари Аллен Даллес иштирок этади. Тадқиқотчиларнинг фикрича, Даллеснинг 1945 йилдаги алоҳида музокаралардаги иштироки билвосита бўлса ҳам, Америка разведкасининг Германия олий қўмондонлиги билан боғлиқлигини исботлайди. Бундан ташқари, уруш пайтида тугамаган чет элдан пул оқимларини Аллен Даллес бошқарган. Шундай қилиб, Гитлернинг Гарбий ҳомийлари унга Совет Иттифокига максимал даражада зарар етказиш имкониятини бергани аён бўлади. Уни Европада урушдан кейинги таъсир доираларини тақсимлашда қўпроқ мослашишга мажбур қилиш учун. Албатта, энди Гарб сиёсатчилари бу ҳақиқатни рад этишмоқда. Лекин шунга қарамай, буни рус тарихчилари ва уларнинг хорижлик ҳамкасблари исботладилар. Америкалик молиявий магнатлар Германия саноат ва молиявий доиралари билан бир қаторда умумий мақсадни қўзладилар. Бу Европани ҳарбий ва иқтисодий қучга эга бўлган Совет Иттифокига қарши бирлаштиришдан иборат эди. Энг қизиги шундаки, Гитлер ва унинг партияси Россияда 1905 ва 1917 йиллардаги инқилобларни тайёрлаган ҳудди шу қучлар томонидан Германияда фашистларнинг ҳокимиятни эгаллаши учун замин тайёрланди. Улар болшевиклар партиясига, эсерларга, меншевикларга ҳомийлик қилганлар ва барча рус инқилобий қучлари билан яқин ҳамкорлик қилганлар. Бу «молиявий интернационал» деб номланган, АКШ, Буюк Британия, Франция ва бошқа Гарб мамлакатлари банклари эгалари, Америка Федерал заҳира тизими...

[Болотбек Жумабаев](#)

Абу Муслим тайёрлади